

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา
เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ
ทะเบียนเลขที่ สช 61100114

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครอง
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
(ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ คำขอเลขที่ 60100152
ทะเบียนเลขที่ สช 61100114 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 6 กุมภาพันธ์ 2560

ประกาศ ณ วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2561

น. หจ

(นายทศพล หังสุบุตร)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ

(1) เลขที่คำขอ	60100152	ทะเบียนเลขที่	สช 61100114
(2) วันที่ยื่นคำขอ	6 กุมภาพันธ์ 2560	วันที่ขึ้นทะเบียน	6 กุมภาพันธ์ 2560
(3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน	จังหวัดนครสวรรค์ ที่อยู่ ศาลากลางจังหวัดนครสวรรค์ ถนนสวรรควิถี ตำบลนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ 60000		
(4) รายการสินค้า	เครื่องปั้นดินเผา		

(5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ (Ban Mon Pottery) หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาชนิดไม่เคลือบเนื้อดิน แบ่งเป็นประเภทเครื่องใช้ ที่มีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ และประเภทสวยงาม ที่มีรูปทรงและการแกะสลัก ลวดลายเฉพาะ ซึ่งเมื่อผ่านการเผาจะมีสีแดงอมส้ม แข็งแกร่ง ทนทาน เก็บน้ำได้ดี ผลิตตามกรรมวิธีการผลิต เครื่องปั้นดินเผาที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านมอญในเขตพื้นที่ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง ของจังหวัดนครสวรรค์

ลักษณะของสินค้า

(1) ประเภทของเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ เป็นเครื่องปั้นดินเผาชนิดไม่เคลือบเนื้อดิน แบ่งเป็น

- ประเภทเครื่องใช้ ที่มีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ เช่น โอ่ง อ่าง เตา ภาชนะนมครก เป็นต้น
- ประเภทสวยงาม ที่มีรูปทรงและการแกะสลักลวดลาย เช่น กระถาง อ่างบัว แจกัน เป็นต้น

(2) ลักษณะทางกายภาพ

- เนื้อดิน เมื่อผ่านการเผามีความแกร่งและทนทาน เก็บน้ำได้ดี
- สี สีแดงอมส้ม
- ลวดลาย ลายก้างปลา ซึ่งเป็นลายดั้งเดิม และลายแบบมอญ เช่น กลีบบัว เครือเถาว์ พวงดอกไม้ พุ่มะยม เป็นต้น

กระบวนการผลิต

การเตรียมดิน

(1) ดินที่เหมาะสมต้องขุดลึกจากหน้าดิน 1 - 2 เมตร จากบึงเขาดิน หรือในพื้นที่ตำบลบ้านแก่งที่มีคุณสมบัติเป็นดินเนื้อละเอียด เหนียว ไม่มีเศษวัชพืช

(2) ทรายที่เหมาะสมต้องเป็นทรายเนื้อละเอียดจากแม่น้ำบึงที่ผ่านการร่อน ปราศจากเศษผง กรวด ต่างๆ

(3) การหมักดิน นำดินกองรวมกันสลับกับการฉีดน้ำที่ละชั้น นวดดินให้ทั่ว เพื่อให้ดินเข้ากัน หมักทิ้งไว้ 1-2 คืน แล้วทำการผสมดินกับทรายในอัตราส่วนดิน 3 ส่วน ทราย 1 ส่วน ผสมน้ำตามความเหมาะสม นำใส่เครื่องไถดิน จะได้ดินกับทรายที่เป็นเนื้อเดียวกัน พร้อมรีดดินออกเป็นแท่ง ใช้ลวดตัดดินออกเป็นท่อนๆ ตามขนาดที่พอเหมาะกับขนาดของเครื่องปั้น

การปั้น แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การปั้นหุ้มและการปั้นหัว

(1) การปั้นหุ้ม เป็นการปั้นผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 20 นิ้ว โดยนำท่อนดินตามขนาดที่ได้เตรียมไว้วางใจกลางแป้นหมุน หมุนแป้นแล้วเปิดกอนดินโดยการกดที่จุดศูนย์กลางของกอนดินตรงๆ แปะกอนดินให้ได้เส้นผ่านศูนย์กลางที่ต้องการ และทำการขึ้นรูปโดยใช้แผ่นไม้หรือแผ่นโลหะในการประคอง ขึ้นรูปให้ได้ความสูงตามขนาดของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ ตกแต่งให้ได้รูปทรงและขนาดที่ต้องการใช้ลวดตัดฐานผลิตภัณฑ์ออกจากแป้น วางบนไม้กระดาน เก็บพักไว้ในที่ร่มและผึ่งไว้ให้หมาด นำไปแกะสลักโดยช่างที่มีความชำนาญ

(2) การปั้นหัว เป็นการปั้นผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน 30 นิ้ว โดยนำท่อนดินตามขนาดที่ได้เตรียมไว้ ทำเป็นท่อนกลมยาว เรียกว่า "ตีกลอน" ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร นำดินที่ได้ตีกลอนแล้ววางขดขึ้นเป็นวงกลมบนแป้น (หากต้องการขนาดผลิตภัณฑ์ที่ใหญ่ต้องต่อกลอนดิน 2 - 3 ท่อน ทำการขึ้นรูปโดยใช้นิ้วมือกดรีดดินที่ขอบปากจากด้านบนไล่ลงสู่ด้านล่าง ตกแต่งให้ได้รูปทรงและขนาดที่ต้องการใช้ลวดตัดฐานผลิตภัณฑ์ออกจากแป้น วางบนไม้กระดาน เก็บพักไว้ในที่ร่มและผึ่งไว้ให้หมาด นำไปแกะสลักโดยช่างที่มีความชำนาญ

การตกแต่งและการแกะสลักลาย

ต้องทำหลังจากได้เก็บพักเครื่องปั้นไว้แล้วระยะหนึ่ง ซึ่งเนื้อดินจะไม่นิ่มหรือแข็งเกินไป ชัดผิวให้เป็นมันเรียบด้วยหินขัดหรือลูกสะบ้า แล้วทำการแกะสลักด้วยไม้สลักหรือมีดปลายแหลม การตกแต่งด้วยแม่พิมพ์ลาย ตีลาย แปะติดลายต่างๆ ให้เกิดลายนูนเด่นชัด การตัดดินให้ลายเด่นชัดด้วยมีด โดยไม่ฉลุให้โปร่ง และฉลุโปร่ง เป็นต้น ทิ้งไว้ให้แห้งสนิทก่อนนำเข้าเตาเผา

การเผา

(1) ใช้เตาหลังข้าง เจาะข้างเตา 3 - 4 ช่อง หน้าเตากว้าง 1.5 - 2 เมตร สูง 2 เมตรขึ้นไป แล้วนำเครื่องปั้นเข้าสู่เตาเผา

(2) ขั้นตอนการเผา มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

(2.1) ขั้นที่ 1 การใช้ไฟรม โดยใช้ฟืนสุ่มไว้ด้านหน้าเตา ประมาณ 12 ชั่วโมง ให้ความร้อนค่อยๆ เพิ่มขึ้น

(2.2) ขั้นที่ 2 การเร่งไฟ โดยเร่งสุ่มฟืนทางด้านหน้าให้มากขึ้น

(2.3) ขั้นที่ 3 สุ่มฟืนเข้าเตาไฟตามช่องที่เจาะข้างเตาตั้งแต่ 1 ช่อง ไปเรื่อยๆ ช่องละ 1 ชั่วโมง พอถึงช่องกลางจะทำการปิดเตาด้านหน้า และสุ่มฟืนในช่องอื่นต่อไปจนเสร็จ

(3) เผาเครื่องปั้นอุณหภูมิในช่วง 750 - 800 องศาเซลเซียส ประมาณ 3 วัน 2 คืน หรือ 3 วัน 3 คืน ขึ้นอยู่กับขนาดของผลิตภัณฑ์ เมื่อเผาเสร็จจะปิดพักเตาทิ้งไว้ 5 - 7 วัน ให้ความร้อนคลายตัว โดยในช่วง 2 - 3 วันให้เปิดช่องเตาที่ละช่องจนเปิดหมด แล้วจึงนำเครื่องปั้นดินเผาออกจากเตา

การบรรจุหีบห่อ

รายละเอียดบนฉลากหรือหีบห่อ ให้ประกอบด้วยคำว่า “เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ” และ/หรือ “Ban Mon Pottery”

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ จังหวัดนครสวรรค์ตั้งอยู่บริเวณตอนกลางของประเทศไทย มีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสายสำคัญ คือ แม่น้ำปิง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน มาบรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านช่วงกลางของจังหวัด โดยตำบลบ้านแก่ง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเมือง มีลักษณะภูมิประเทศคล้ายแอ่งกระทะมีน้ำท่วมถึง ทำให้เกิดการตกตะกอนทับถม พื้นที่จึงมีความอุดมสมบูรณ์ ประกอบกับด้านตะวันออกติดกับแม่น้ำปิง มีบึงเขาดินตั้งอยู่ทางตอนเหนือ และมีคลองท่าขนมจีนไหลผ่านทางด้านทิศตะวันตกด้วยสภาพภูมิประเทศดังกล่าว ทำให้ได้วัตถุดิบหลักจากพื้นที่ ได้แก่ ดินเหนียวจากบึงเขาดินและบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงที่มีคุณสมบัติเนื้อละเอียด เหนียว และทรายจากแม่น้ำปิง ที่มีลักษณะเป็นทรายเนื้อละเอียด เหมาะกับการนำมาผลิตเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่มีความแข็งแรงทนทาน

ประวัติความเป็นมา ชนชาวมอญที่ตั้งรกรากและอาศัยอยู่ที่บ้านมอญ หมู่ 1 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ เป็นชาวมอญที่อพยพมาจากย่านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และย่านสามโคก จังหวัดปทุมธานี ราว 200 ปีที่ผ่านมา เมื่อมีการอพยพมาตั้งรกรากใหม่ในพื้นที่ จึงเรียกขานกันโดยทั่วไปว่า “บ้านมอญ” ชาวมอญมีความชำนาญในการทำเครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากภาชนะในครัวเรือนแทบทั้งสิ้นทำจากเครื่องปั้นดินเผา พบว่าแหล่งดินเหนียวในบริเวณตำบลบ้านแก่ง มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการนำมาทำเครื่องปั้นดินเผา จากที่มีการผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือนสู่การผลิตเป็นอาชีพเพื่อค้าขายและแลกเปลี่ยนกันบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยาลอดทั้งสาย ในปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายมอญ ในตำบลบ้านแก่งมีการสืบทอดภูมิปัญญาและกรรมวิธีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้านมอญจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานต่อมา รวมถึงมีการ

สืบทอดประเพณีของชาวมอญมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะประเพณีการกินข้าวแช่ ที่ภาชนะสำหรับใส่ข้าวแช่ ต้องเป็นหม้อดินเผาเท่านั้น ซึ่งเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2559 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จ ทอดพระเนตรการทำเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ ณ ศูนย์พิพิธภัณฑสถานมอญ หมู่ 1 ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ สร้างความปลื้มให้ผู้ชมชนบ้านมอญเป็นอย่างยิ่ง

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ ครอบคลุมพื้นที่ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ รายละเอียดตามแผนที่

(8) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

การควบคุมการผลิต

(1) เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญจะต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนดตามกระบวนการผลิตข้างต้น

(2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต

เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

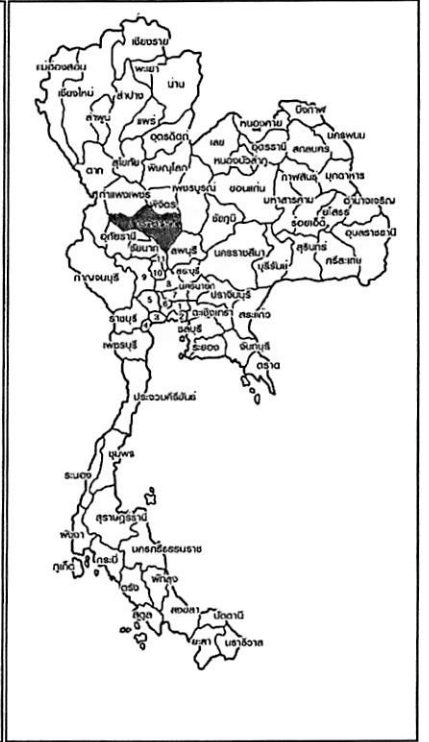
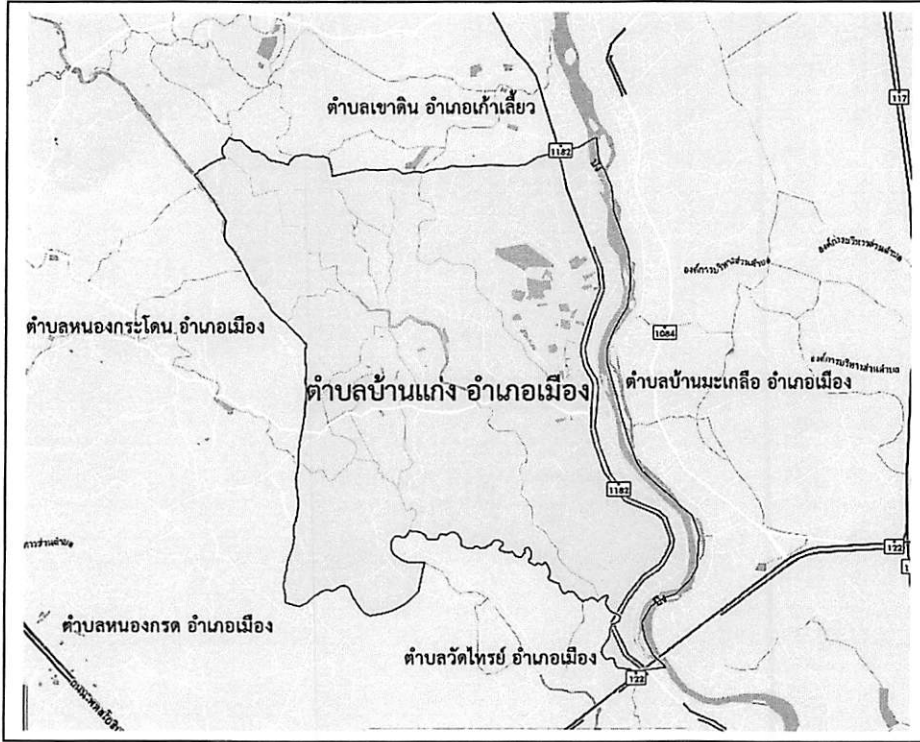
(9) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

(1) จัดให้มีระบบการตรวจสอบและควบคุม ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิต และระดับจังหวัด

(2) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนผู้ผลิต/ผู้ประกอบการค้าที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ

(3) ผู้ขอขึ้นทะเบียนต้องจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ และแผนการควบคุมตรวจสอบสินค้า

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ เครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ

ขอบเขตพื้นที่การผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านมอญ ครอบคลุมพื้นที่ ตำบลบ้านแก่ง อำเภอเมือง
จังหวัดนครสวรรค์